

TYT-AYT / KPSS / ALES

PARAGRAF

SORU BANKASI

Kullanım Kılavuzu için
Karekodu Okut

- YAYINEVİNE AİT KİTAPLAR
- ÖRNEK PDF'LER
- AKILLI TAHTA UYGULAMALARI
(PARDUS İLE UYUMLUDUR.)
- VİDEO SORU ÇÖZÜMLERİ
- MOBİL UYGULAMALAR
- LİSE DESTEK ÖĞRENCİ UYGULAMASI

Google play

App Store

YAYIN DENİZİ VİDEO ÇÖZÜM UYGULAMASINI İNDİREREK,
www.yayindenizi.com.tr
ADRESİNİ ZİYARET EDEREK
VİDEO ÇÖZÜMLERE ULAŞABİLİRSİNİZ.

DijitalSet
DİJİTAL EĞİTİM SETİ
www.dijitalset.com

- **Sanal Sınıf Entegrasyonu**
ZOOM ile kurumların ders işlemlerini sağlar.
Ders tekrarlarını izleme imkânı verir.
- **Soru Havuzu**
- **Mobil Öğretmen ve Öğrenci Uygulamaları**
Ödevlendirme sistemi
İçeriklere erişim
Raporlama
- **İdari Hizmetler**
Sanal sınıf
SMS ile duyuru
Gelişim raporları
- **Erişilebilirlik**
Tarayıcı aracılığıyla erişim

Copyright ©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.
Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

 yd_yayindenizi

 yd_yayindenizi

 Yayın Denizi

Mobil uygulama
Yayın Denizi Eğitim

YAYIN DENİZİ EĞİTİM

www.yayindenizi.com.tr

yayindenizi@isler.com.tr

0549 839 68 49

21-0621-06-2000Ö-6000B / 45
ISBN: 978-605-197-355-5

KİTAP İÇERİĞİ

- Paragraf sorularında dikkat edilmesi gereken önemli noktalar kitabın başında konu özeti olarak verilmiştir.
- Testler konu başlıkları ve kazanımlar dikkate alınarak oluşturulmuştur.
- Her test kendi içerisinde öğrenme sırası dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- Öğrencinin kitaptan tam verim sağlayabilmesi için rehberlik bölümü eklenmiştir.
- Öğrencilerimizin soruları çözerken nerede takıldıklarını tespit edebilmeleri için konuya ait her tip soru çeşidine yer verilmiştir.
- Algı ve yorum gücünü ölçen sorular vardır.
- Konunun nasıl kavrandığının ölçülmesi için 25 deneme sınavı eklenmiştir.
- Tamamı video çözümlüdür.

BU KİTAP SANA NE KAZANDIRACAK?

- Her tip soru çeşidini görmeyi sağlayacaktır.
- Akıl ve mantık yürütmenizi kolaylaştıracaktır.
- Düşünme becerinizi geliştirecektir.
- Her seviyedeki öğrenciye hitap eden bu soru bankası, eksiklerinizi görmede size kaynak olacaktır.
- Bazı soruların farklı formatlarının üst üste sorulmasıyla konuları daha iyi öğrenmeniz, kavramanız ve pekiştirmeniz amaçlanmıştır.
- Seviyenizi belirlerken size yol gösterecektir.

SAYFA SAYISI

240

SORU SAYISI

815

TEST SAYISI

37

DENEME SAYISI

25

ÖN SÖZ

Değerli Gençler,

Hangi alandan sınava girerseniz girin, TYT Türkçe soruları herkes için ortak. Bu nedenle bu testten alacağınız puan, bir başka deyişle Türkçe netiniz genel puanınıza önemli katkıda bulunacak. Bu nedenle bütün öğrencilerimiz, Türkçe testinin öneminin farkında. Ancak ana dilimiz olması nedeniyle birçok arkadaşımızda Türkçe testini "doğal olarak" yapabilecekleri yönünde yanlış bir inancın olduğu da su götürmez bir gerçek. Oysa ÖSYM verileri hiç de bu inancı onaylar doğrultuda değil. 40 sorunun yöneltildiği Türkçe testinde ülke ortalaması 16-18 arasında değişiyor. Bir başka ifadeyle ana dilimizle ilgili soruların %50'sinden azına doğru yanıt verebiliyoruz.

Peki ne yapmalı?

TYT Türkçe testinin yaklaşık dörtte üçlük kısmı, anlam bilgisi sorularından oluşuyor. Bunların da çok büyük bir kısmını "paragraf" soruları teşkil ediyor. İyi bir kitap okuma alışkanlığı ve metin çözümleme yöntemlerini bilmek, bu soruları doğru çözmeye önem arz ediyor.

Düzenli paragraf sorusu çözmek, üniversite adaylarının anlam bilgisi soru pratiklerini, hızlarını ve net sayılarını olumlu yönde etkileyen bir uygulama. Elinizdeki kitap ise uzun emekler sonucu hazırlanarak sizleri doğru yönlendirmeyi ve istediğiniz başarıya ulaşmayı amaçlamaktadır. Biz sizlere Yayın Denizi Pro Paragraf kitabını gönül rahatlığıyla öneriyoruz. Alanında uzman üç değerli yazar tarafından kaleme alınan bu eser, uzun bir sürede titiz bir çalışma ile hazırlandı. Kitabımız

- * ÖSYM standardında ve formatında hazırlanmıştır.
- * ÖSYM sorularındaki metin çeşitliliği yakalanmaya çalışılmıştır.
- * Sorular defalarca gözden geçirilerek anlam, anlatım, yazım, noktalama bakımından kusursuz metinlere ve sorulara ulaşılmaya gayret edilmiştir.
- * Konu anlatımları ve bu konu anlatımlarına uygun konu testleri ile paragraf bilgisi eksikliğinizi giderecek, anlam bilgisi ile ilgili öz güveninizi yükselteceksiniz.
- * 25 adet deneme ile düzenli aralıklarla hazırlığınızı gözden geçirecek, sınava kadar gerekli pratikliği kazanmış olacaksınız.

Uzun bir sürede ortaya çıkan bu eserde yazarların yanında yayınevimizin değerli yöneticilerinin, dizgi servisinin ve Genel Yayın Koordinatörü Ayça Aktaş Demircan'ın büyük katkıları olmuştur. Kendilerine teşekkürü bir borç biliriz.

Kitabımızın hazırlanma ve yayımlanma sürecinde emek sarf eden, desteklerini esirgemeyen;

◆ Ahmet AYAZ	◆ Hasan KELKİT	◆ Songül ÖZDEMİR
◆ Ahmet ÖZTÜRK	◆ Hatice CABİR	◆ Tuğba GÜVEN
◆ Cem KAYA	◆ Jale Kılıç ÖZGEN	◆ Yaşar TATLITÜRK
◆ Durmuş ZENGİN	◆ Mehmet Akif SEVER	◆ Yusuf CENAN
◆ Gülşen ER	◆ Sevil KADER	

öğretmenlerimize teşekkür ederiz.

Kitabımızın hepimize yararlı olmasını diler, sınavda başarılar dileriz.

Saygılarımızla...

Hasan KURT - Sadullah KARAYANIK - Özhan YALÇINKAYA

Kitapla ilgili öneri, istek ve düşüncelerinizi aşağıdaki mail adreslerine iletebilirsiniz.

Hasan KURT
Sadullah KARAYANIK
Özhan YALÇINKAYA

hasankurt67@hotmail.com
sadullah_karayanik@hotmail.com
ozhanyalcinkaya@hotmail.com

ÇALIŞMA PLANI YAPALIM

NEREDE?

ÇALIŞMA PLANI YAPARKEN BU SORULARI DIKKATE ALINIZ!

Hangi ders, hangi gün?

NE ZAMAN?

Konu öğrenme ve tekrar ne zaman?

Soru çözümü ve ödevler ne zaman?

NASIL?

Deneme sınavları ne zaman?

Aksayan çalışmalar hangi gün ve ne zaman çalışılmalı?

Ders dışı hangi etkinlikler ne zaman yapılmalı?

Tatil günü hangi gün?

Her şey ne kadar karışık görünse de;

- Gerçekleştirilebilecek bir hedefin varsa,
- Hedefe ulaşmayı amaç edindiysen,
- Soru çözerek deneyim kazanıyorsan,
- Konuları birbiri ile ilişkilendirebiliyorsan,
- Sınav uygulayarak bilgilerini sık sık kontrol ediyorsan,
- Kendine güveniyorsan

İşler iyi gidecek demektir.

İYİ NOT ALMAK, HER ŞEYİ YAZMAK DEMEK DEĞİLDİR!

İyi not almak; kendi cümlelerini kurmak, şekille veya yazıyla şifrelemek, baktığında kolayca anlayıp hatırlamak için materyal hazırlamak demektir.

Tutulan notlar; onlara geri dönmek, onları okumak, gözden geçirmek, oradaki fikirlerin üzerine düşünmekle bir anlam kazanır.

Merak;
öğrenme isteğini harekete geçirir,
odaklanmayı sağlar,
çabuk yorulmayı engeller.

EVDE ETKİN ÇALIŞMA

Evde olduğunuz zamanı çok iyi değerlendirmelisiniz. Çoğu zaman yoğun ve yorgun bir gün geçirerek eve geldiğiniz için iyi ve uygulanabilir bir programa ihtiyacınız var.

Evde yapılması gereken işler:

- Uyuma • dinlenme • beslenme • konuları tekrar etme, • soru çözme • çözemediğin sorular için araştırma yapma
- ödev yapma • fazladan sınav uygulama • önceden öngörülemeyen durumlar

gibi pek çok başlık altında toplanabilir.

Dersler gün boyu peşinizi bırakmadı. Okul bitti ama evde derse devam çünkü hedefleriniz ve hayalleriniz var. Bunu asla unutmamalısınız.

- Eve gelince önce dinlenmelisiniz.
- Kendinize bir ders çalışma saati belirlemeli ve sürekli bunu düşünmelisiniz. Çünkü zihin neyi tekrar ederse kendini o yönde yönlendirir.
- Konu öğrenme, tekrar etme, soru çözme saatlerini birbiri arkasına yerleştirmelisiniz.
- Ders çalışırken mutlaka ara vermelisiniz. Ara vermek odaklanma gücünüzü artıracaktır.
- Her gün konu tekrarlarına zaman ayırmalısınız. Yeni bilgiyi günlük tekrar etmelisiniz. Tekrar etmek başarının anahtarıdır. Bilginin pekiştirilmesini ve uzun süreli hafızaya atılmasını sağlar. Tekrarlarınızı zihinden yapmayı öğrenmelisiniz. Bu size zaman kazandırmanın yanında kalıcı olarak öğrenmenize de katkı sağlayacaktır.
- Bilginin kalıcı olmasını sağlamak için ilişkilendirerek öğrenmeye çalışmalısınız. Ezberden kaçınmalısınız. Öğrenilen bilginin tam olarak kullanılması için beyin tarafından analizinin yapılması gerekir. Ezberci sistem bunu engeller.
- Not alma hızınızı kendinize göre belirlemelisiniz. Yavaş not alma beynin konsantre olmasını zorlaştırır, yazma hızı ile beynin çalışma hızı arasında boşluk meydana gelir. Zihin başka alanlara kayar ve konsantrasyon sorunu yaşarsınız.
- Her şeyden arındırılmış ortam, çalışma için iyi bir ortam değildir.
- Dikkatinizi belli alanlara değil, genele yaymalısınız. Dikkatinizi uyanık tutmayı unutmamalısınız.
- Sosyal hayattaki olumsuz etkenlere dikkat etmeli, mümkün olduğunca bunları ortadan kaldırmalısınız.
- Yaptığınız programa beyninizi ikna etmelisiniz.

Bilgi

+

Deneyim

+

Duygu ve Davranış

=

ÖĞRENME

Rehberlik Yönergesi

Şu soruları sorarak öncelikle kendini tanımalısın

Nerede Eksiğim Var?

- ✓ Konuyu nasıl çalışacağımı bilmiyorum.
- ✓ Konuyu hiç bilmiyorum.
- ✓ Konu eksikim var.
- ✓ Yeterince soru çözmüyorum.
- ✓ Soru çözerken zorlanıyorum.
- ✓ Nelere takıldığımı bulamıyorum.
- ✓ Okuduğumu anlamıyorum.
- ✓ Yorum yapamıyorum.

UNUTMAYALIM!

Testlerde çözemediğiniz soruları toplu bir şekilde incerseniz nerede eksikliğiniz olduğunu bulursunuz.

Öğrenme Yöntemim Nedir?

- ✓ Yazarak
- ✓ Dinleyerek
- ✓ Anlatarak
- ✓ Görerek
- ✓ Soru Çözerek

GELECEĞİN CAHİLİ
OKUMAYAN KİŞİ DEĞİL,
NASIL ÖĞRENECEĞİNİ
BİLMİYEN KİŞİ OLACAKTIR.
(Alvin Toffler)

Kendimi Geliştirmek İçin Ne Yapmalıyım

KONUYU NASIL ÇALIŞACAĞIMI BİLMİYORUM

Öncelikle nasıl öğrendiğini belirlemeli ve ona uygun bir şekilde çalışmalıdır. Konuları sırasına göre çalışmalı, not tutmalıdır. Nasıl not tutulur iyi bilmelidir. Soru çözerken uygulama yapmalıdır. Örnek çözümlü soruları incelemelidir. Gerekirse daha alt sınıflarda aynı konu ile ilgili bilgileri incelemeli, sorularını çözmelidir. Eğer tek başına çalışmadığını fark edersen kendine bir çalışma arkadaşı bulmalıdır.

KONU EKŞİĞİM VAR.

Nerede eksik olduğunu belirleyerek işe başlamalıdır. Bu nedenle çözdüğün testlerdeki takıldığın noktalara dikkat etmelidir. Konu özetti soru bankası almalıdır. Konu özetlerini not tutarak incelemelidir. Konu içinde örnek olarak verilen soruların çözümünü incelemelidir. Yapamadığın soruları öncelikle çözümünden anlamaya çalışmalıdır. Bu eksikliği daha kolay fark etmeni sağlayacaktır. Konuyu zamana yayarak günlük kısa periyotlarla çalışmalıdır. Bu daha çok tekrar etmeni ve bilgiyi kalıcı hafızana atmanı sağlayacaktır.

YORUM YAPAMIYORUM, ANLAMADA ZORLANIYORUM.

Daha yavaş okumalıdır. Gözle okuma yerine dudaktan okuma yapmalıdır. Her şeyin altını çiziyorsa bundan vazgeçmelidir. Okuma hızıyla düşünme hızını eşitlemelidir. Paragraf soru bankaları sözel okuma ve algılama yeteneğini geliştirmede sana yardımcı olacaktır. Günlük kitap okuma alışkanlığı geliştirmelidir.

KONUYU HİÇ BİLMİYORUM.

Konu anlatımlı kitap veya ders videolarını izleyerek işe başlamalıdır. Öğrenme yöntemine uygun konu anlatımlı kitaplar seçmelidir. Görsel içeriği zengin, konuyu örneklerle destekleyerek anlatan kitaplar öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

YETERİNCE SORU ÇÖZMÜYORUM.

Şunu belirlemelidir: Çözmüyor musun, çözemiyor musun? Çözemiyorsa öncelikle kendine uygun seviyede bir soru bankası alarak işe başlamalıdır. Eksiklerini görmede sana yol gösterecektir. Unutma öğrenmenin kalıcı olması için yeterince ve farklı sorular çözmelidir. Bu nedenle eğer soru çözmüyorum diyorsa işin daha kolay sadece çözmeye başlamalıdır. Unutma zamanı doğru kullanabilmek için yeterince ve farklı sorular çözmelidir.

SORU ÇÖZERKEN ZORLANIYORUM. NEREDE TAKILDIĞIMI BULAMIYORUM.

Örnek çözümlü kitap alıp çözümlü soruların çözümlerini incelemelidir. Tüm örnek soruların çözümünü inceledikten sonra konu sonundaki soruları çözmeye başlamalıdır. Soru çözümlerinde nerelere takıldığını dikkat etmelidir. Eğer işlemleri tamamlayamıyorsa öncelikle işlem gücünü geliştirmelidir. Soruları çözmek zaman alıyorsa sabırlı olmalıdır. Farklı sorularla karşılaştıkça ve çözdüğün test sayısı arttıkça bu durumun değiştiğini göreceksin. Yapamadığın sorular temel düzeyde ise konu anlatımına geri dönmeli veya dersi tekrar dinlemelidir.

Öğrenmeyi Kolaylaştıralım

BÖYLE MİSİN?

- Düzenli ortam
- Resimli dergi ve kitaplar
- Masa başında, bireysel çalışma
- Şema, grafik, harita kullanma
- Renkli kalem kullanma
- Gözlemleyerek kavrama
- Çizimleri takip etme
- Duyduğunu hatırlama

GÖRSEL

- Yazarken renkleri kullan.
- Okurken önemli yerlerin altını çiz.
- Ders dinlerken küçük kartlara not al.
- Karmaşık konuları çizime dönüştür.
- Konuyu planla ve organize et.
- Resimlerle çalış, konuları kolay kavra.
- Soru çözerken verilenleri şemala.

- Özenli, hoş, rahat konuşabilme
- Dinleyerek ve konuşarak öğrenme
- Müzik ve ses kayıtlarını dinlemeyi sevmeye
- Ritmik, orta hızda, tane tane konuşma
- Grup çalışmalarından zevk alma.
- Sözel ifadeleri takip etme

İŞİTSEL

- Çalışma arkadaşı bul veya grupla çalış.
- Yüksek sesle tekrar et.
- Yeni öğrendiğin bilgileri ritmik tarzda tekrarla.
(Komik, saçma ve çığınca olması öğrenmeyi kolaylaştırır.)
- Öğrendiklerini kendine anlat
- Öğrendiklerini kendi kelimelerle ifade et.

- Az ve öz konuşma
- Sürekli hareket etme isteği
- Öğeleri kullanmayı ve deney yapmayı sevmeye
- Yaşadığını, gördüğünü ve dokunduğunu hatırlama
- Rahat ve sakin konuşma
- Rahatına düşkün olma.

DOKUNSAL

- Ön sıralara otur, kısa notlar al.
- Konu tekrarlarında hareket hâlinde ol.
- Yüksek sesle oku.
- Çalışırken şema, tablo, harita yap.
- Kendi istediğin yerde ve formda çalış.
- Dersi hareketli birinden dinle.

SOL BEYİN

Vücudun sağ tarafındaki organlarını yönetir.

Analistik düşünme becerisine sahiptir.

Akademik ve bilimsel konularda başarılıdır.

Matematiksel verilerle ilgilenir.

Dili iyi kullanır.

Kelime, sayı ve sembollerle ilgilenir.

Mantıksaldır.

Sebepler-sonuç ilişkisini iyi kurar, sonuçlarla ilgilenir.

SAĞ BEYİN

Vücudun sol tarafındaki organları yönetir.

Görsel ve işitsel konularla ilgilenir.

Görme ve duyma yoluyla öğrenir.

Gerçek üstü hayaller kurar.

Mecaz anlamlarla ilgilenir.

Üretkendir.

Sanatsal faaliyetlere çok yatkındır.

Yapamam sendromu
Eleştirme
Yeniliğe karşı olma
Analiz etme
Algılama ve üretme
Sıralı işlem yapma
Alışkanlıklarla değerlendirme

Ses tonu ve duygular
Matematiğin merkezi
Gerçek sorun çözücü
Yenilikçi
Bütünsel kavrama
Değer yargısı eksik

BEYİNİZİ YERİNDEN ÇIKARIN VE ONA SALDIRIN KENDİNİ KORUYACAKTIR.

Mark Twain

ÖN SÖZ REHBERLİK

BÖLÜM 1

ANLATIM BİÇİMLERİ	11
• Öyküleyici Anlatım (Öyküleme)	
• Betimleyici Anlatım (Betimleme)	
• Açıklayıcı Anlatım (Açıklama)	
• Tartışmacı Anlatım (Tartışma)	
DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI	13
• “Anlatım Biçimleri ve Düşünceyi Geliştirme Yolları” Sorularında Sıkça Kullanılan Kelimeler	
• Anlatımın Temel Nitelikleri	
• Anlatımla İlgili Diğer Terimler	
PARAGRAFIN ANLAMI	17
• Paragrafta Konu	
• Paragrafta Başlık	
• Paragrafta Ana Düşünce	
• Paragrafta Yardımcı Düşünce	
• Tanıtılan Kişinin Özellikleri	
• Bir Soruya Cevap Olan Paragraflar	
PARAGRAFIN YAPISI	21
• Paragrafın Bölümleri	
• Düşüncenin Akışını Bozan Cümle	
• Parçayı İki Paragrafa Ayırma	
• Paragraf Oluşturma	

BÖLÜM 2

ANLATIM BİÇİMLERİ VE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI	27
ANLATIMIN TEMEL NİTELİKLERİ	37
PARAGRAFTA KONU, ANA DÜŞÜNCE VE BAŞLIK	39
PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCELER	53
PARAGRAFTA YAPI	
Paragrafın Bölümleri	
• Giriş, Gelişme ve Sonuç Cümleleri (Boşluk Tamamlama).....	67
Düşüncenin Akışını Bozan Cümle ve Parçayı İki Paragrafa Ayırma	77
Paragraf Oluşturma	
• Paragrafta Cümleleri Sıralama	
• Paragrafta Cümlelerin Yerini Değiştirme	
• Paragrafa Cümle Ekleme.....	85
TANITILAN KİŞİNİN ÖZELLİKLERİ	93
BİR SORUYA CEVAP OLAN PARAGRAFLAR	97

DENEMELER / 101

SÖZLÜK / 229

BÖLÜM

1

KONU ÖZETİ

NOTLARIM

Lined writing area for notes, featuring a stack of books and a landscape background at the bottom.

ANLATIM BİÇİMLERİ

UNUTMA!

Öyküleyici anlatımın öğeleri olay, zaman, mekân ve kişidir. Bütün bu öğeler bir tema etrafında bir araya gelir. Bunlar içerisinde belirleyici öğe **olaydır**. Yer, kişi ve zaman öğeleri olay kadar ön planda olmayabilir.

ÖYKÜLEYİCİ ANLATIM (ÖYKÜLEME)

Bir anlatıcının bir olayı veya birbiriyle ilişkili olayları anlatması veya nakletmesi sonucu ortaya çıkan anlatıma "**öyküleyici anlatım**" denir.

Öyküleyici anlatımda amaç, okuyucuyu **olay içinde yaşatmaktır**. Bu anlatım biçiminde varlıklar **devinim (hareket)** hâlinde verilir.

Hikâye, roman, destan, mesnevi, halk hikâyesi gibi edebî türlerde kullanılan öyküleyici anlatım, gezi yazısı, anı, biyografi gibi öğretici metinlerde de karşımıza çıkar.

BETİMLEYİCİ ANLATIM (BETİMLEME)

Varlıkları, durumları; görünüşleri ve niteliklerine dair ayrıntılar göz önünde canlanacak şekilde anlatmaya "**betimleme**" (tasvir) denir. Betimleme, kelimelerle resim yapma sanatı olarak da tanımlanabilir. Bu anlatım biçiminde varlık ve durumların farklı özelliklerini ifade etmek için özellikle sıfatlardan yararlanır. Betimlenen varlığın ayırt edici özelliklerini ortaya koyabilmek için sıfatların yanında niteleyici kelimelere abartma ve benzetme gibi sanatlara başvurulur. Kelimelerin mecaz anlamları yanında temel ve yan anlamlarından da yararlanır.

Betimlemede duyu organlarıyla elde edilen bilgilerin önemi büyüktür. Birinci planda görme, ardından işitme, dokunma, tatma, koklama duyuuları gözlemlenen varlığın ayırt edici özelliklerini ifade etmek için etkin bir biçimde kullanılır.

Betimleyici anlatım belirli bir metin türüne özgü değildir. Çoğunlukla öyküleyici anlatımla iç içedir.

Bazı betimlemeler bilgi verme, bir gerçeği yansıtma amacıyla yazılır. Bu tür betimlemeler, gerçeği yansıttığı için belgesel nitelik taşır. Gerçeği yansıtan betimlemeler, yaşanmış olayların mekânını tanıtır. Bu tür betimlemelere "**açıklayıcı betimleme**" denir. Açıklayıcı betimlemede duygulara yer verilmez, nesnel bir anlatım söz konusudur.

Bazı betimlemeler ise okuyucuya estetik haz vermek ve metinde anlatılan olayların sahnesini, mekânını tanıtmaya yöneliktir. Bu tür betimlemelere "**sanatsal, izlenimsel betimleme**" denir. Sanatsal betimlemeler daha çok roman, hikâye gibi anlatmaya bağlı metinlerde karşımıza çıkar. Şiirde de zaman zaman sanatsal betimlemeye başvurulabilir. Bu betimleme türünde kişisel duygular ve öznelik ağır basar.

İnsan betimlemelerine "**portre**" denir. Kişilerin dış görünüşünü, kelimelerle resim yapar gibi anlatan portrelere "**fiziki portre**", kişilerin ruhsal (tinsel) özelliklerini, kişiliklerini işleyen portrelere "**ruhi portre**" ya da "**tahlil**" denir.

AÇIKLAYICI ANLATIM (AÇIKLAMA)

Doğrudan bilgi aktarmaya yönelik anlatım biçimidir. Amacı, bir konuda bilgi vermek, dinleyenleri veya okuyanları o konuda aydınlatmaktır. Açıklayıcı anlatımda tanımlamalardan, açıklayıcı betimlemelerden, tanık göstermelerden, sınıflandırmalardan, örneklendirmelerden, karşıtlıklardan ve benzerliklerden, sayısal verilerden vb. yararlanır.

Aydınlatma ve bilgi verme amacı taşıyan açıklayıcı anlatımlarda karşıdakinin düşüncesini değiştirme, onu "ikna etme" amacı yoktur. Açıklayıcı anlatımda yazar, okuyucunun kültürel durumunu dikkate alır, okuyucunun seviyesine uygun bir üslup kullanır. Açıklayıcı anlatımda "nasıl" ve "niçin" sorularına yanıt verilir. Bu anlatımda konuları sorulara bağlama yöntemi dikkat çeker. Sorular yardımıyla, okuyucunun konuya ilgisi ortaya çıkar.

TARTIŞMACI ANLATIM (TARTIŞMA)

UNUTMA!

"Bence, bana göre, kanımca" gibi öznellik ifade eden sözler; "ama, fakat, lakin, oysaki" gibi itiraz belirten bağlaçlar tartışmacı anlatım biçiminde sıklıkla kullanılır.

Tartışma, okuyucu ya da dinleyiciyi dilediğimiz davranış ve düşünceye yönlendirmek için başvurulan bir anlatım biçimidir. Bu anlatım biçimiyle okuyucunun sahip olduğu düşüncenin değiştirilmesi amaçlanır. Yani amaç düşünce ve kanılarda değişiklik yapmaktır. Bir diğer ifadeyle tartışmacı anlatım, bir konuda başkalarının ileri sürdüğü düşünceleri çürütmeyi veya bu konuda okuyucunun düşüncelerini değiştirmeyi amaçlayan anlatım biçimidir.

Yazar bu anlatım tekniğinde genellikle birtakım kişilerin bazı yanlış düşünceleri olduğunu dile getirir. Bu düşünceye katılmadığını söyleyen yazar, ardından kanıtlara giderek bu düşüncesine okuyucuyu inandırmaya çalışır. Yazının gelişme bölümünde karşı çıkılan görüşe katılmama gerekçeleri sıralanır ve bu görüş çürütülmeye çalışılır.

Tartışmacı anlatımda, "tez" ve "antitez" vardır. "Tez" savunulan, "antitez" ise karşı çıkılan düşüncedir. Genellikle önce antitez verilir. Karşı çıkılan düşüncenin tutarsız yönleri üzerinde durulur ve bu düşünce çürütülmeye çalışılır. Yazar, karşı çıkılan düşüncüyü çürüttükten sonra tezini yani kendi düşüncesini ileri sürer. Bu anlatım biçiminde eleştirel ve öznel bir bakış açısı söz konusudur.

Tartışmacı anlatımda okuyucu ile sohbet ediyormuş gibi bir dil kullanılır. Yazar, düşüncelerini soru ve cevaplarla, zaman zaman devrik cümlelerle belirtir.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

TANIMLAMA

Özelliklerinden yararlanarak bir varlığın ya da kavramın ne olduğunun ortaya konmasıdır. Kısaca "Bu nedir?" sorusunun cevabı olan cümlelerdir, denbilir.

UNUTMA!

Tanım cümleleri öznel de nesnel de olabilir.

KARŞILAŞTIRMA

İki varlık, kavram veya olayın benzer ya da farklı yönlerinin ortaya konmasıdır. Karşılaştırmada daha çok, "oysa, ise, daha, en" gibi ifadeler kullanılır.

ÖRNEKLEME

Düşüncenin okurun zihninde somutlaştırılması, okurca daha iyi anlaşılması için örneklerin verilmesidir.

TANIK GÖSTERME

Bir düşünceyi inandırıcı kılmak için konuyla ilgili yetkin kişilerin görüşlerine yer vermektir. Kişilerin görüşleri genellikle tırnak içinde verilir.

UNUTMA!

Kişilerin düşünceleri ya da sözlerine yer verildiğinde tanık gösterme, isimleri ya da eserlerinin adları verildiğinde ise örnekleme yapılmış olur.

SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

Bir düşünceyi aktarabilmek için anlatılmak istenen nesnenin ya da kavramın nicelik özelliklerinden yararlanmadır. Bu düşünceyi geliştirme yolu, daha çok tekniğe ve istatistiğe dayalı bilgilerin anlatımında kullanılır.

BENZETME

Anlatılanları somut hâle getirmek için iki varlık, olay ya da durumun herhangi bir ilgi ile diğerine benzetilerek anlatılmasıdır.

KİŞİLEŞTİRME

İnsana özgü niteliklerin insan dışındaki varlıklara aktararak anlatılmasıdır.

UNUTMA!

“ANLATIM BİÇİMLERİ VE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI”

SORULARINDA SIKÇA KULLANILAN İFADELER

Alıntılara yer verme: Yazarın bir başka eserden söz, metin ya da mısraları kendi yazısında olduğu gibi kullanması.

Birden fazla duyuya seslenme: Görme, işitme, koklama, tatma ve dokunma duyularından en az ikisiyle ilgili ayrıntılara yer verme.

Çıkarımda bulunma: Verilen bir önermeden hareketle sonuç çıkarma, veriyi yorumlama.

Çoğullaştırmalara yer verme: Çoğul ekini (-lar, -ler) almış sözcüklere verme.

Devrik cümlelere başvurma: Yüklemi sonda yer almayan cümlelere yer verme.

Düşsel öğelere yer verme: Metinde imgelerden, hayalî unsurlardan, mecazlı anlatımdan ve fantastik (gerçek olmayan) öğelerden yararlanma.

Eksiltili cümlelere yer verme: Bitmemiş cümle kullanmadır. Bu cümlelerde yüklem bulunmaz, cümlelerin sonuna üç nokta konur.

Farklı cümle türlerinden yararlanma: “Basit, birleşik, sıralı, bağlı; kurallı, devrik; isim, fiil” gibi yapı, öge dizilişi ve yüklem türü bakımından değişik cümle türlerine yer verme.

İlgi kurma: İki kavram, durum, olay ya da varlık arasında bağ kurma.

Karşıt kavramlardan yararlanma: Karşıt anlamlı kelime, kavram ve durumları bir arada kullanılma.

Mecaz anlamlı sözcüklere yer verme: Sözcükleri gerçek anlamı dışında kullanma.

Niteleyici sözcükler kullanma: Durum zarflarına ve niteleme sıfatlarına yer verme; renk, biçim, durum bildiren sözcükler kullanma.

Olayları devinim içinde verme: Devinim, “hareket” demektir. Öyküleyici anlatımla oluşturulmuş metinlerde olayları hareket hâlinde verme.

Olayları oluş sırasına göre verme: Öyküleyici anlatımla oluşturulmuş paragraflarda olayların meydana geliş sırasına göre verme.

Öznelliğe yer verme: Kişisel ve yoruma açık düşüncelere yer verme.

Pekiştirmelere yer verme: “Masmavi, sapsarı, sırlıslıklam” gibi pekiştirilmiş sözcükler kullanma.

Sayıp dökmelere yer verme: Bir konuyla ilgili ayrıntıları arka arkaya sıralama.

Senli benli bir anlatıma başvurma: Okuyucuyla konuşuyormuş gibi bir üslup kullanma.

Somutlama: İfade edilmesi zor olan soyut kavramları, durumları somut sözcüklerle anlatma.

Sözde soru cümlesi kullanma: Cevap beklemeyen soru cümlelerine yer verme. Bu cümlelerin sonunda da gerçek soru cümlesinde olduğu gibi soru işareti kullanılır.

Tahminde bulunma: Bir olay ya da durumun gerçekleşmeden önce nasıl sonuçlanacağı ile ilgili kestirimde bulunma. Varsayım cümlelerinde bir an için öyle olduğunu kabul etme, tahminde bulunmada ise gelecekteki bir olayın öne sürüldüğü gibi gerçekleşeceğine inanma söz konusudur.

Tanıklıklardan yararlanma: Yazarın, düşüncesini inandırıcı kılmak için konu ile ilgili uzmanların görüşlerine başvurması.

Tekdüzelikten kaçınma: Anlatımda aynı biçimde tekrarlanan ifadelerden, monotonluktan uzak durma.

Terimlere yer verme: Bir bilim sanat, sanat, spor ya da meslek dalına ilişkin özel anlamlı sözcükler kullanma.

Yansız bir söyleme yer verme: Birinden yana olmayan veya bir düşünceye, bir isteğe katılmayan, onu desteklemeyen, yan tutmayan, tarafsız ve nesnel sözler kullanma.

Yinelemelere başvurma: İkileme ya da sözcük tekrarlarına yer verme.

ANLATIMIN TEMEL NİTELİKLERİ

AÇIKLIK

Fikirlerin, duyguların, açık ve net biçimde anlatılması anlamına gelir. Anlatımın hiçbir tartışmaya yol açmadan tek bir yargıyı açıkça ifade etmesidir. Açık anlatımdan birden çok yorum çıkmaz, herkes aynı şeyi anlar. Anlatılacak hâlin ve olayın, betimlenecek görünüşün, sezginin, dile getirilecek duygu ve düşüncenin anlatıcının zihninde açık ve net biçimde belirlenmesi anlatımın da açık olmasını sağlar.

AKICILIK

Sözlü veya yazılı ifadenin hiçbir engelle uğramadan akıp gitmesi; ses akışını bozan, söylenmesi güç seslere ve kelimelere yer verilmemesi; gereksiz söz tekrarından kaçınılmasıdır.

DURULUK

Gereksiz ifadelere yer verilmemesi, karmaşık ve anlaşılması güç cümle kullanılmamasıdır.

YALINLIK

Metnin dil ve ifadesinin sade, gösterişsiz ve süssüz olması; düşünce ve duygunun kısa ve kesin ifadelerle dile getirilmesidir.

ÖZGÜNLÜK

Yazarın, konuyu kendinden önceki sanatçılara ve çağdaşlarına benzemeden, hiçbir yapıtı veya düşünceyi taklit etmeden kendine has bir tarzda ele almasıdır.

DOĞALLIK

Gerçeklerin olduğu gibi, çarpıtılmadan anlatılmasıdır. Anlatımın içten geldiği gibi, yapmacıksız olmasıdır.

TUTARLILIK

Söylenenlerin gerçeklik veya doğruluk açısından aynı niteliği taşımasıdır. Anlatımın mantık kurallarına uyması, duygusal ve düşünsel çelişkiler taşımasıdır.

ÖZLÜLÜK

Anlatımın, zengin bir içeriği az sözle, kestirme yoldan iletmesidir. Anlatım söz yığından uzak, özet bir nitelik taşır. Özlülüğün ustaca kullanımı, yoğunluk ve derinliği de beraberinde getirir. Böylece anlatım okura yeni anlamlar düşündürür, çok şey anlatır. Atasözleri ve özdeyişler özlü sözlerdir.

YOĞUNLUK

Bir sözün, duygu ve düşünce bakımından zenginliğidir. Buna "derinlik" de denilebilir. Derin, yoruma açık, sıradan olmayan, sığ olmayan, yüzeysel olmayan anlatım.

ANLATIMLA İLGİLİ DİĞER TERİMLER

EVRENSELLİK

Sanatçının, düşünceleriyle tüm insanlığa seslenmeyi başarabilmesidir. Dünyadaki bütün insanları ilgilendiren konuların ele alınması, işlenmesi demektir.

ULUSALLIK

Sadece bir ülkeyi, bir ulusu ilgilendiren konuların işlenmesidir.

KALICILIK

Bir yazarın yalnızca yaşadığı devirde değil, gelecekte de adından söz ettirmesidir.

BÜTÜNLÜK

Bir yazıdaki bölümlerin aynı konu etrafında gelişmesi, konudan sapılmamasıdır.

YERLİLİK

Anlatımın yerli kültürle yapılması, yabancı etkilerden uzak bulunmasıdır.

BİREYSELLİK

Siyasi ve toplumsal konular yerine bireyi konu alan anlatımdır.

TOPLUMSALLIK

Toplumu ilgilendiren konuların ele alınmasıdır.

İLGİ ÇEKİCİLİK

Anlatımın geniş insan topluluklarının ilgisini çeken nitelikler taşımasıdır.

PARAGRAFİN ANLAMI

PARAGRAFTA KONU

Bir yazıda üzerinde durulan temel kavram, varlık, duygu ya da olaya **konu** denir.

“Paragrafta ne anlatılıyor?”, “Yazar, bu parçada neyin üzerinde duruyor?” gibi sorular sorarak paragrafın konusu tespit edilebilir.

Paragrafta sık geçen kavramlar, o paragrafta hangi konunun ele alındığı ile ilgili ipuçları verebilir.

Paragrafın ilk cümlesi konu ile ilgili bilgiler barındıracağı için ilk cümle bu tarz sorularda dikkatle okunmalıdır.

DİKKAT!

Paragrafın konusu ile ilgili soru tipleri

- ▶ “Bu parçada ele alınan konu aşağıdakilerden hangisidir?”
- ▶ “Bu parçada aşağıdakilerin hangisi üzerinde durulmuştur?”
- ▶ “Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?”
- ▶ “Bu parçada sözü edilen eserin/yazarın hangi yönü üzerinde durulmaktadır?”
- ▶ “Bu parçada yazarın karşı çıktığı durum aşağıdakilerden hangisidir?”
- ▶ “Bu parçada yazar, aşağıdakilerin hangisinden yakınmaktadır?”

PARAGRAFTA BAŞLIK

Paragrafın başlığı, paragrafta ele alınan konu hakkında ipuçları barındıran, konunun birkaç kelimelik özetidir. Parçanın başlığı, konudan ve bakış açısından hareketle bulunabilir.

PARAGRAFTA ANA DÜŞÜNCE

Ana düşünce, yazarın asıl anlatmak istediğidir. Yazarı, bir metin yazmaya sürükleyen, o metinle okuyucularına iletmek istediği mesajdır. Metni oluştururken okura ulaştırmak istediği en temel mesaj, parçanın ana düşüncesidir.

Paragrafta iletilmek istenen duygu ve düşüncenin en kısa, en açık ifadesi olan ana düşünce, parçada anlatılanların tamamını kapsayacak nitelikte olmalıdır.

UNUTMA!

- ◆ Ana düşünce sorularında verilen paragrafın dikkatle okunması çok önemlidir. Paragrafın yazarı, bir şeyleri sıraladıktan sonra, asıl söylemek istediğine, vermek istediği mesajı geçir. Bunu yaparken de genellikle “bence”, “işin aslı şudur ki”, “gerçek olan şu ki”, “bunlar doğrudur ancak”, “şunu unutmamak gerekir” “o hâlde”, “demek ki”, “kısacası”, “öyleyse”, “kanımca”, “yani”, “böylece” gibi sözlerle başlar. Bu gibi sözlerle başlayan cümlelerin ana düşünce cümlesi olabileceğine dikkat ediniz.
- ◆ Ana düşünce, tündengelim yöntemi ile oluşturulan paragraflarda ilk cümlede, tümevarım yönetimi ile oluşturulan paragraflarda ise son cümlede verilebilir. Ana düşünceyi doğru tespit edebilmek için parçanın ilk ve son cümlesinin çok iyi anlaşılması gerektiğini ve gelişme bölümünde verilen yardımcı düşüncelerin bu düşünceyi desteklediğini unutmayınız.

DİKKAT!

Paragrafın ana düşüncesi ile ilgili soru tipleri

- “Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?”
- “Bu parçada vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?”
- “Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?”
- “Bu parçada anlatılmak isteneni içeren en genel yargı aşağıdakilerden hangisidir?”

PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCE

Her düşünce paragrafının bir ana düşüncesi vardır. Bu ana düşünceyi destekleyen diğer düşüncelere **yardımcı düşünce** denir.

Yardımcı düşünceler, ana düşünce etrafında şekillenen, onu değişik yönlerden destekleyen, tamamlayan, açıklayan ve onun doğru ya da yanlış olduğunu kanıtlayan cümle ve ifade kalıplarıdır. ÖSYM, yardımcı düşünce ile ilgili geçmiş yıllarda "**ulaşamaz/varılmaz/değilmemiştir**" gibi olumsuz soru köklerinden yararlanılmaktaydı. Son yıllarda olumlu soru kökleri ile de kurulmuş yardımcı düşünce soruları ile karşılaşmaktayız.

DİKKAT!

Paragrafın yardımcı düşüncesi ile ilgili soru tipleri

- ▶ "Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?"
- ▶ "Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değilmemiştir?"
- ▶ "Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen sanatçının/ eserin bir özelliği değildir?"
- ▶ "Bu parçada ... ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangilerine değilmemiştir?"
- ▶ "... aşağıdakilerden hangisi söylenemez?"
- ▶ "... aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?"

UNUTMA!

- ◆ Yardımcı düşünce soru tiplerinden biri olan "**değilmemiştir**" yüklemlili sorularda parçaya bağlı kalınmalıdır. Seçeneklerde yer alan ifade parçada aynen ya da eş anlamlısıyla yer alıyorsa dört seçenek elenerek "**değilmemiştir**" olan yargıya ulaşılır.
- ◆ "**çıkarılamaz, söylenemez, ulaşamaz**" biçiminde biten yardımcı düşünce sorularında, seçenekteki ifadeler metinde yakın anlamlarıyla ya da yorumla çıkarılabilecek nitelikteki sözlerle yer alır. Yorum yapılırken paragrafta dile getirilen düşüncelerin dışına çıkılmamalı, öznellikten kaçınılmalıdır.
- ◆ Kısa seçenekli sorularda, önce seçeneklerin; uzun seçenekli sorularda ise önce parçanın okunması size zaman kazandıracaktır.

TANITILAN KİŞİNİN ÖZELLİKLERİ

Bazı paragraflarda bir kişiden, o kişinin ruhsal ve fiziksel özelliklerinden söz edilebilir. Bu paragraflar, çözümlene yöntemi bakımından yardımcı düşünce paragrafları ile eş değer özellik gösterir. Bu soru tipinde seçeneklerde yer alan özelliklerin metinde yer alan kişi özellikleri ile eşleştirilmesi ile doğru cevap bulunur.

DİKKAT!

Bu tip sorularda karşılaşılabilecek kişi özellikleri

Alçak gönüllü, karamsar, sabırlı, özverili, kararsız, sevecen, duyarlı, titiz, üretken, sorgulayıcı, gizemli, meraklı, özenli, özgün, aykırı, etkileyici, sorumlu, sorumsuz, umutlu, enerjik, öz güvenli, cömert, bilgili, endişeli, şüpheli vb.

BİR SORUYA CEVAP OLAN PARAGRAFLAR

Bu tür paragraflarda konu ve ana düşünce, sorunun içeriği ile ilgili önemli ipuçları barındırır. Parçanın ana düşüncesi ile sorulan soru arasında önemli bir anlam bağı söz konusudur. Sorunun, paragrafın tamamını karşılayacak nitelikte olduğuna dikkat edilmelidir.

DİKKAT!

Bir soruya cevap olan paragraflarla ilgili soru tipleri

- ▶ “Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisinin karşılığı olabilir?”
- ▶ “Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı yoktur?”

UNUTMA!

- ◆ Bu tür sorularda cevap olarak düşünülen seçenekle paragrafın ilk cümlesinin dil ve düşünce bakımından uyumlu olmalıdır. Çünkü yazar; sözlerine, yöneltilen sorudan hareketle başlar. Örneğin “evet”, “hayır” gibi onaylama ve reddetme bildiren sözcüklerle başlayan paragraflar, “mı, mi, mu, mü” soru edatıyla kurulan cümlelerin cevabıdır.

